

MANDELREISS: "TÜRKLER GELİYOR!"*

Doç. Dr. Battal İNANDI

1. Siyasi Panorama

İstanbul'un Sultan II. Mehmed tarafından 29 Mayıs 1453'te fethedilmesinden üç gün sonra Venedikli tacirler vasıtasıyla haberdar olan Batıl, bundan korku ve dehşete kapılır. Tarih kitaplarında anlatıldığına göre, Alman Kayseri III. Friedrich bu haber üzerine son derece üzülmüş, günlerce hiç kimseye görüşmeyerek sürekli ağlamış ve dua etmiştir.

Bu olaydan sonra Türklere karşı ortak bir Haçlı seferinin yapılması gereğine iyice kanaat getiren siyasî çevreler, Papa V. Nieolaus'un derhal nüfuzunu kullanması için harekete geçerler. Kayser III. Friedrich, danışmanı Aeneas Sylviys'un tesiriyle konuya ciddiyetle eğilir. Papa ise, İtalya'da öteden beri devam eden huzursuzluklarla meşgul olduğunu ileri sürerek Türklere karşı Haçlı seferi düşüncesine şimdilik ilgi göstermez. Bunun üzerine Aeneas Sylvius, Papa'ya şu sözleri ihtiva eden bir mektup yollar: "Sultan Mehmed daha şimdiden bize hükmetmeye ve tepemizde Türk kılıcını sallamaya başladı. Karadeniz bizlere kapatıldı; Eflâk, Türklerin elinde. Oradan Macaristan ve Almanya'ya girecekler. Bu durumda bizler hâlâ birbirimizle uğraşıp duruyoruz. İngiltere ve Fransa kralları savaş halindedirler; Almanya'da prensler birbirine karşı silâha sarılmış durumda..."² Aynı şekilde Kayser de Papa'ya buna benzer bir mektup yollayarak dikkatleri "Türk tehlikesi"ne çeker. Mektubunun

* Şiirin bilinen başlığı "Türkenschrei" dir.

1 Fetih Srasında İstanbul limanında yük almak için bekleyen Venedik ticaret gemileri, yük almaya fırsat bulmadan oradan ayrılmak durumunda kalırlar. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Johann Wilhelm Zinkeisen: Geschichte des osmanischen Reiches in Europa, II, Gotha 1854, s. 17; fetihle ilgili olarak ayrıca bkz. Joseph von Hammer: Geschichte des osmanischen Reiches, I, Pest, 1827, 501—563 sayfalan arası.

2 Alıntı ve devamı için bkz. J.W. Zinkeisen, a.e.» s. 41.

bir yerinde şöyle diyor: "Zatı azizlerini her bakımdan desteklemek görevimiz ve boynumuzun borcudur. Sizden tek ricamız, bu konudaki düşüncelerinizi ve kararınızı bildirmektir, imparatorluk prenslerini bu amaç etrafında toplamak icap ettiği takdirde, bunu ve uyarılarınız doğrultusunda yapılması gerekenleri ihmal etmeyeceğiz."³

Bütün Hristiyan âlemini ilgilendiren böyle bir konuyu kaysere kapırmının kiliseye getireceği zararları dikkate alan V. Nicolaus, 30 Eylül 1453 günü Hristiyanlara hitaben bir ferman çıkarır. Fermanında "deccal" olarak adlandırdığı Sultan Mehmed'e karşı Avrupa'daki Hristiyan prensleri mücadeleye çağırır. Ayrıca, 1 Şubat 1454 gününden itibaren 6 ay için bizzat yahut yerine bir başkasını bu savaşa katılmak üzere görevlendiren herkesin bütün günahlarının affedileceğini ilân eder.

Fakat I I I . Friedrich'in ve danışmanı Aeneas Sylvius'un bütün çabalarına rağmen, arzulanan Haçlı seferi gerçekleşmez. Fransa Kralı VII . Kari, İngiltere ile sorunları olduğundan böyle bir sefere katılamayacağını ifade ederken Burugnd Dükü Philip der Gute de, 50 yıl kadar önce Niğbolu'da ailesinin verdiği kayıpların intikamını almak için de olsa Türklere karşı ortak bir Haçlı seferi.düşüncesini içtenlikle desteklediğini, ancak kendisinin böyle bir sefere katılması halinde ülkesinin Fransa kralı tarafından yağmalanacağını ileri sürerek böyle bir görevden başışlanmasını ister. Aynı şekilde İngiltere de bazı iç siyasî sorunları bahane ederek papanın davetine uymaz.

Kısaca, Türklere karşı ortak bir Haçlı seferi düşüncesi ilgi görmezince, Kayser I I I . Friedfich, durumu görüşmek üzere imparatorluk prenslerini 1454 yılında Regensburg'ta toplantıya çağırır. Aynı toplantı bir yıl sonra sırasıyla Frankfurt ve Wienerisch-Neustadt'ta tekrarlanır. Her defasında, toplanacak Haçlı ordusunun kayser tarafından sevk ve idare edilmesi konusu tartışmalara yol açar ve bir sonuca varılmaz.

Batı Avrupa'da durum böyleyken, Fatih Sultan Mehmed, büyük bir kuvvetle Belgrad önlerine kadar gelmiş ve şehri kuşatma altına almıştı. Bunun, üzerine Türklere karşı Haçlı seferi düşüncesinin ateşli savunucularından din adamı Johann Capistrano, çoğu yoksul halk kesimlerinden gelen gönüllülerden oluşan bir orduyla Macaristan'a Hunyadi'e yardıma koşar⁴. Türklerin Belgrad kuşatmasından vazgeçip geri çekil-

3 a.e., as.

4 Ayrıntılı bilgi için bkz. C. Condratu: Michel Beheims Gedicht über den Woiwoden Wlad I I . Drakul, Diss. Leipzig 1902, s. 11-4.

mesinden sonra Capistrano, yeni Papa III. Calixtus'a yazdığı bir mektupta şunları söylüyor: "Aziz Peder, Jüstinyen kanunlarında şöyle bir söz var: 'Geride yapılacak bir şey kaldığı sürece hiçbir şey yapılmamış demektir.' Öyle ise şimdi tam zamanı! Hristiyanlığın kurtuluş günü gelmiştir. Zatı Azizlerinin Bizans ve Avrupa ile birlikte Arz-ı Mukaddes Kudüs'ü tekrar ele geçirme arzusunun gerçekleşeceği gün gelmiştir. Her şeye kadir olan Tanrı, bu konuda bizimledir. Yeter ki, Zatı Azizleri İtalya'dan bana 10—12 bin atlı savaşçıyı göndermek lütfunda bulunsunlar..."⁵

Buraya kadar bir panorama içinde vermeye çalıştığımız siyasi realite, aşağıda ele alacağımız şiirin muhtevası ile karşılaştırıldığında, bu şiirin yazarı Mandelreiss'in o günlerde Türklere karşı Haçlı ruhuyla savaşmayı "boynunun borcu" olarak telakki eden, ama prensleri bu amaç etrafında toplamayı bir türlü başaramayan Kayser III. Friedrich'in yakın çevresinden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Bu yazının amacı, hiç şüphesiz, bu şiirde nelerin anlatıldığını ifade etmekten ziyade, neyin nasıl anlatıldığını filolojik bir yöntemle açıklayıp ortaya koymaktır.

2. Şiir Metni

Mandelreiss'in bu şiiri zamanımıza iki elyazması halinde ulaşmış olup, bunlardan biri Münih Elyazması, diğeri ise Heidelberg Elyazması olarak bilinmektedir. R. von Liliencron'un 13.-16.- yüzyıl Alman tarihî halk şarkıları⁶ arasında yer alan şüri burada Türkçesiyle birlikte vermeyi tercih ettik. Amaç, metni hem orijinal olarak vermek, hem de Türk okurlar tarafından anlaşılmasına katkıda bulunmaktır.

1. Wol uf in gotes nam und kraft
mit sant Jörgen ritterschaft
wider die Turken lesterei!
Got der will uns selb wesen bei,
dass wir si überwunden.

(Tanrı'nın adı ve kudretiyle, Aziz Jörg'un şövalyeleriyle Türklerin kötülüklerine karşı haydi silâh başına. Onları yenmek için Tanrı bizimle olacaktır.)

5 J.W. Zinkeisen, a.e., s. 96

6 R. von Liliencron: Die historischen Volkslieder der Deutschen vom 13. bis 16. Jahrhundert, I, Leipzig 1886, 460—465 sayfaları arası.

BATTAL İNANDI

2. Si haben einen pund gemacht,
mit allem zeug gar wol besacht,
si stiften gross jamer und not
und slahen manigen menschen ze tod;
wir möhtens auch ervin den!

(Onlar büyük bir ordu kurmuş ve onu her türlü silâhla teçhiz etmişler. Böylece büyük ıstırap ve sefalete sebep oluyor ve insanları öldürüyorlar. Aynısını biz de yapalım!)

3. Tu wir niht bei der zeit dar zu,
die Turken haben doch dhain rû,
sie ziehen verrer in die land,
es möht uns auch komen in die land
und wurdens kurzlich innen.

(Zamanında davranmazsak, Türkler durmayacaklar ve buralara kadar ilerleyip burnumuzun dibine yerleşip kalacaklardır).

4. Rich got den grossen spot,
den die Turken beginnen,
zu swechn die armen kristenhait!
Es ist mir heut und iemer laid,
betruebet mir all mein sinne.

(Türklerin zavallı Hristiyanlara yaptıklarını Tanrı'ya şikâyet edelim! Bundan hicap duyuyor ve bütün duygularım altüst oluyor).

5. Kriechen du warst ain edles land,
die Turken haben dich geschant,
haben dir genommen ein grossen hört
und manig mueterkind ermort
baid reich und auch die armen.

(Ey Yunanistan, sen ki soylu bir ülke idin; Türkler seni sadece kirletmekle kalmayıp aynı zamanda elinden büyük bir varlığını da aldılar ve güçlü zayıf demeden birçok evlâdını katlettiler).

6. Constantinopel du edle stat,
we dem, der dich verraten hat!
von grosserm jammer gehört ich nie!
du reust mich ser, das clag ich hie,
das lass dich, got, erpârmern!

(Ey soylu şehir İstanbul! Sana ihanet edenlere yazıklar olsun. Bundan daha büyük afet olamaz. Durumun bana ıstırap veriyor; feryadım bundandır. Tanrı sana acısın!)

- 7., Es ist der kristenhait ain stoss,
den babst des jamers ser verdross,
er hat dem kaiser brief gesant,
das er schreib furpass in die land
zu" forsten und zu herren.

(Bütün Hristiyanlara indirilmiş olan bu darbe, papayı çok üzmüştür; o, bunun üzerine kaysere, prenslere ve baronlara iletilmek üzere bir mektup gönderdi).

8. Der kaiser schreibt den fursten zu:
"ach edlen herren, ratet nu
und helft der edlen kristenhait,
dass si nit kum in jamer und laid,
die Turken wellen sich meren!"
(Kayser de mektubunda prenslere şöyle sesleniyor:

Ey asil beyler! Necip Hristiyan âlemine yardım elini uzatınız ki, afet ve ıstıraplara maruz kalmasın. Türklerin amacı, yayılmaktır!"

9. Nu schreib wir¹ furpass in die land
und machen frid und suen zehand,
dass alle herrn werden verricht
und all krieg werden ganz gesliht
bei acht und auch bei panne!

(Öyle ise biz de eyaletlere yazalım, anlaşmazlıkları bir tarafa bırakıp sulh ve sükûnu her ne suretle olursa olsun derhal sağlayalım!)

10. Würd es in der kristenhait siecht,
dass iederman muest geben recht,
so rede ich das an argen wan,
wir wellen den Turken widerstan,
des freunt sich fraun und manne.

(Hristiyanlık yarın kötü duruma düşüp bana hak verilmeden bir inancımı dile getirmek istiyorum! Türklere karşı koymamız, kadın olsun erkek olsun, bütün insanlarımızın sevinmesine vesile olacaktır).

11. Der Turk hat das für sich genomen,
er well zu uns gar nahent komèn,
er well gein Rom wol in die stat;
ach edeln herren, werdt zu rat,
ob wir ims mohten erweren!

(Türk bir kere kafasına koymuştur, buralara kadar gelecekmiş, Roma şehrine bile girmek istiyormuş. Ey asil efendiler, ona karşı koyabilecek durumda mıyız, değil miyiz konusunu şöyle bir düşünelim!)

12. Der Turk der swuor in zornes not
uf Machmet bei seinem got',
er well die kirchen gar zerstörn
sant Peters münster gar unern,
sein ross dar inn ze stellen.

(Türk, kiliseleri tamamen yıkacağına, St. Peter Katedralim atına ahır yapmak suretiyle kirleteceğine dair Peygamberi Muhammed adına and içmiştir).

13. Auch hat man mir vürwar gesait,
ain Türke der sei lang und prait
und hab ain pös grausam geştalt;
man hat in eben abgemalt
und hats dem babst gesendet.

(Emin kaynaklardan öğrendiğime göre, o, iri yarı, korkunç görünüşlü bir Türkmüş. Portresini yapıp papaya yollamışlar).

14. Da mit will man uns all erschrecken,
ach kristenhait, lass dich erwecken,
gedenk an David, der was klam,
er warf Goliath zu dem heim ein,
der ward von im geschendet.

(Bununla bizleri korkutmak istiyorlar, Ey Hristiyanlar, uyanın artık! Davud'u hatırlayın, Küçüktü, ama Goliath'ı fırlatıp perişan etmişti.)

15. Ir edlen fursten all geleich,
ich ruf euch gar diemueti gleich,
lasst euch das laid zu herzen gan,
das uns die Türken haben getan,
der kristenhait ze laide!

(Ey asil prensler, sizlerle âcizane sesleniyorum! Türklerin bizlere, bütün Hristiyan âlemine verdiği acıyı şöyle bir içten hissedin).

16. Kong von Frankreich eur er die beleibt,
der kristenhait fürst, als man schraibt,
gedenk an eur gross wirdigkait,
lat euch den schaden wesen laid,
helft und die Türken schaiden!

(Fransa Kralı, siz ki, Hristiyan âleminin prensi olarak tanınıyorsunuz; büyük payenizi düşünün, uğranılan zarardan ıstırap duyun ve Türkleri söküp atmak konusunda yardım edin).

17. Ain konig von Behaim wol bekant,
konig Easlaw aus Ungerland,
die Türken treiben grossen spot,
körnt uns zehilf in unser not,
dass wir angesigen!

(Bohemya'nın iyi tanıdığı Macar Kralı Lasla, Türkler âdeta alay ediyorlar. Çaresiz halimizde yardıma koş ki, onları yeneлим)

18. Herzog von Burgund hochgezalt,
 eur macht die ist gar manigvalt
 in Flandern Bravant und Holland
 und da bei manig gute land,
 zu euch hab wir gedingen.

(Burgund'un muhteşem Dükü! Flander, Bravant, Hollanda ve daha bir çok eyalette nüfuz sahibisiniz. Size inanıyor ve güveniyoruz.)

19. Herzog Friedrich auss Sachsen land,
 markgraf zu Meich'sen wol bekant,
 landgraf in Doringen sunderlich
 und manschalk in dem romschen reich,
 der sol auch zu uns komen.

(Saksonya'dan Dük Friedrich! Siz ki, Meichsen'in meşhur serhat kontu olmanın yanısıra Doringen'de de eyalet kontu ve Roma împaratorluğu'nda ise mareşal olarak tanınıyorsunuz. Saflarımızda da görünmenizi diliyoruz).

20. Herzog Ludwig hochgeborn,
 ain herr von Bairen ausserkorn
 und ain pfalzgraf bei dem Rein,
 ir suit auch bei der raise sein,
 wirt uns ain grosse steure!

(Soylu Dük Ludwig! Bavyera'nın seçkin prensi ve Ren'de Palatina'nın kontusunuz. Sizin de bu sefere katdmanızı arzuluyoruz. Bu, bizim için büyük bir destek olacaktır).

21. Er hat der gulden also vil,
 wann ers durch got versölden wil
 zu tröst der hailigen kristenhait,
 das ewig reich wirt im berait,
 mit got dar inn ze leben.

(Altım çoktur. Onları Tann'nın rızası için yüce Hristiyanhğın emniyeti uğruna harcarsa, cennette Mesih ile bir arada ebedî hayata kavuşacak).

22. Herzog 'Friedrich bei dem Rein,
ain edler kurfurst her und fein,
nu tut dar zu mit ewer hand,
das die Türken werden zetrant,
des hat euch got zelonen!

(Ren'in soylu, yiğit ve kibar kurfürstü Dük Friedrich! Bu işi kendi ellerinizle halletmelisiniz; ancak bu şekilde Türkler kaçabilirler. Tanrı, bunun için sizi mükâfatlandıracaktır!)

23. Herzog Albrecht zu Osterreich, ain edler fürst gewaltigleich
in Breisgaw und in Schwaben land,
lat euch die Türken sein bekant,
das wir niht underligen.

(Brèisgau ve Suebya'nın güçlü ve soylu prensi Avusturya Dükü Alb recht, yenilemeyeceğimizi Türklere göster!)

24. Herzog Sigmund also erkant,
der gelertist fürst ist er genant,
von Osterreich, ain fürst so frei,
wir hoffen ganz, ir stet uns bei,
dass wir niht underligen.

(Herkesin en bilge prens olarak tanıdığı, Avusturya'nın hürriyete düşkün prensi Dük Sigmund! Bütün ümidimiz, yanımızda yer almanızdır. İşte o zaman yenilmeyiz.)

25. Brandenburg die fürsten alle vier
die gehören auch zu dem panier
zu grosser not in dieser zeit.
Markgraf Albrecht ain fürst gemait
verdient die ritters krone!

(Brandenburg'un her dört prensi de zamanımızın bu büyük tehlikesi karşısında aynı bayrak altında toplanmaya hazırdır. Bunlardan biri olan serhat kontu Albrecht, şövalyelik tacım haketmiştir.)

26. Graf Ulrich der helt ein ort
und ist der kristenhait ein port
mit adels stirk in gotes kraft,
er ist ganz manhaft und sighaft
der kristenhait zu eren

(Kont Ulrich, her yönüyle bir yiğittir. O, Hristiyanlığın Tanrı* nın kudreti ve soyluluğun gücü ile süslenmiş direklerinden biridir. O, Hristiyanlığın itibarını yükseltmek için yeterince yiğit ve muzafferdir.)

27. Graf Hanns von Görz, ain hoher man,
auss wirdigkait entpreusst sein stamm.
Die Türken lasternt Jhesum Crist,
der aller werlt ain hailant ist,
den wir lesen und singen.

(Kont Hans von Görz, büyük ve necip bir insan. Türkler, sürekli okuyup ve şarkısını söylediğimiz, bütün insanların kurtarıcısı Mesih'e hakaret ediyorlar.

28. Hudianisch gar mächtiglich,
zu streiten ist im niemant geleich,
wider die Türken unversaget
gar grosse ere er bejaget,
sein lob, das wil ich preisen.

(Güçlü, cenkte emsalsiz Hunyadi, Türkler boyun eğmeyerek büyük şan ve şöhret sahibi oldu. Onun bu başarısını ben de övüyorum).

29. Ir erbern reichstet all gemain,
tut dar zu und werdt uberain
gein dieser pösen heidenschaft!
got wil uns geben macht und kraft,
dass wir si furpass treiben.

(Ey şan şöhret sahipleri, hepinize sesleniyorum, bu işe evet deyin ve kâfirlere karşı birleşin. Tanrı, bizlere onları gersin geriye kovalamak için güç ve kuvvet verecektir!)

30. Sunderlich ich auch sprich,
gross und klain, arm und raich,
manich und pfaff, all gaistlich ordn
die suln außs iren clostern varn,
wider die Türken zu vechten.

(Büyük küçük, zengin yoksul, keşiş ve papaz, bütün tarikat mensupları, hepinize sesleniyorum: Manastırlarınızdan çıkıp Türklere karşı savaşınız!)

31. Wol uf! wol uf!, mit freuden dar,
zu ritter sant Jörg an die schar,
zu kaiser Fridrich uf den plan!
wir wellens erlich greifen an
und wellens frischleisch wagen!

(Haydi silâh başına, silâh başına! Aziz Jörg'ün ordusuna şövalye olarak canla başla katdın ve Kayser Friedrich'in saflarında toplanın! Şevkle davranıp, yiğitçe saldıralım!)

32. Zuversicht hab wir zu dir, herr,
sant Peter, stand bei unserm her,
bitt Mariam, dass si uns bewar
und ste treulich bei unser schar,
mit freuden herwider zekomen!

(Sana güveniyoruz, efendimiz Aziz Peter; Meryem'den bizleri koruması, bizimle olması için ricada bulun! Haydi şevkle yürüyelim!)

33. Der uns das bed neu hat gedieht,
der kristenhait zu er gericht,
Mandelreiss ist ers genant.
Die Türken werden all zertrant,
in kurzer frist verdrungen!

(Bizlere bu şiiri yazan ve Hristiyanlığın şan ve şerefini yükseltmek için sunanın adı Mandelreiss'tir. Çok geçmeden Türkler dağıtılıp kovulacaklardır!)

3. Edebî Biçimlenme

Şiirimizi edebî açıdan değerlendirmeye geçmeden önce, ait olduğu pobtik şiir türü hakkında kısa bir açıklamada bulunmak istiyorum.

"Güdümlü edebiyat"ın bir parçası olarak kabul edilen pobtik şiir, "salt edebiyat"tan sadece amaç bakımından ayrılr⁷. Dinleyiciyi yahut

okuyucuyu bir iuanç yahut ideoloji doğrultusunda olumlu veya olumsuz anlamda etkilemek suretiyle, onu arzulanan tepkiyi göstermeye teşvik etmek gibi kesin ve "pratik" bir amaç güden politik şiir, "amaç"- "eğilimi" -"etki" ilişkisine paralel bir iletişim modelini gerektirir:

şair/ yazar — şiir/ metin — dinleyici/ okuyucu

Şair burada ya kendi başına, ya da muhtemelen bu şiirimizde olduğu gibi, kendisine maddî çıkar sağlayan bir başkası ("Brotherr")⁸ adına hareket etmekte, yani şiir yazmaktadır. Amacı, şiirde hâkim eğilim doğrultusunda dinleyici yahut okuyucu kitlesini etkilemektir. Bunun için bu tür şiirlerde amaç şiirin eğilimini, eğilim ise etkiyi, başka bir deyişle sonucu belirler.

Bu kısa açıklamadan sonra, şimdi de şiirimizin biçim özelliklerine bir göz atalım. Yukarıda görüldüğü gibi, şiir 5'er mısralık 33 kıtadan meydana geliyor ve her kıtanın ilk dört mırası "a-a-b-b" şeklinde bir kafiye düzenini ortaya koyarken, son mısralar bu noktada ait oldukları kıtadan ayrılarak kendi aralarında 2'şerli «ıralar halinde kafiye teşkil ediyorlar:

1. kıta: 2. kıta
 3. kıta: 4. kıta
 5. kıta: 6. kıta
 7. kıta: 8. kıta
 9. kıta: 10. kıta
 11. kıta: 12. kıta
 13. kıta: 14. kıta
 15. kıta: 16. kıta

Ancak 16. kıtadan itibaren bu kafiye düzeninin bozulduğu gözlenmektedir. Bundan da şiirin ilk şeklini tamamiyle muhafaza edemediği sonucu çıkarılabilir⁹.

Kompozisyon bakımından incelendiğinde karşımıza şöyle bir tablo çıkıyor: Mandelreiss, 5 kıtadan meydana gelen girişten sonra, 6. kıtada şiirin ana konusunu, yani İstanbul'un fethedilmesi olayını ortaya koyu-

7 Bu konuda bkz. Ulrich Müller: Untersuchungen zur politischen Lyrik des deutschen Mittelalters, Göppingen 1974, s. 271.

8 U. Müller, a.e., s. 272.

9 bkz. B. von Liliencron, a.e., s. 461.

yor. 7. kıtada papanın, 8. kıtada da kayserin konu ile ilgili mesajlarına değiniyor. 9. kıtada söz konusu mesajları imparatorluğun her tarafına iletmenin gerekliliğine işaret ettikten sonra, 10. kıtada kişisel görüşünü dile getiriyor. 11.-13. kıtalarda "Türk" adını tekil kullanmak suretiyle dolaylı olarak Sultan II. Mehmed'i dinleyicilerine takdim ediyor. Bu arada onları Sultan'm amacı hakkında aydınlatıyor ve 14. kıtada yeniden kişisel görüş ve değerlendirmesine yer verdikten sonra, 15 kıta ile şiirin Avrupa'daki Hristiyan prenslerinin hiyerarşik bir sıra dahilinde tek tek ele alındığı ikinci bölümüne geçiş yapıyor, ikinci bölümde sırasıyla şu prenslere yer veriliyor:

16. kıta: Fransa Kralı VII. Kari (1422—1461)
17. kıta: Kral Lasla (1452—1457)
18. kıta: Burgund Dükü Philip
19. Kıta: Saksonya Dükü Friedrich (1428—1464)
20. Kıta: Bavyera Dükü Ludwig (= Zengin Ludwig)
21. kıta: Bavyera Dükü Ludwig
22. kıta: Pfalz (Palatina) Dükü I. Friedrich¹⁰
23. kıta: Avusturya Dükü VI. Albrecht
24. kıta: Dük Sigmund
25. kıta: Brandenburg'lu 4 prens¹¹
26. kıta: Kont Ulrich (Ulrich Cilln)
27. kıta: Kont Johannes von Görz
28. kıta: Macar Vali Hunyadi
29. kıta: imparatorluğun bütün eyaletlerine hitap
30. kıta: Ruhban sınıfına hitap
- 31.-33. kıtalarada "girişin simetriği niteliğinde genel bir sonuç.

10 Burada kendisinden "Kurfürst" (elektör) olarak söz ediliyor. Dük I. Friedrich, bu unvanı Haziran 1452'de kendi kendine vermiştir. Su unvanla Mart 1453'te Trier ve Köln, 1454 sonunda da Brandenburg ve Saksonya tarafından tanınmıştır. 1456 yılında da Mainz tarafından "elektör" olarak tanınan Friedrich, kayser tarafından iee hiç tanınmamıştır. Bkz. R. von Liliencron, a.e., s. 462.

11 Bunlar Krfürst II. Friedrich ile kardeşleri Johannes Alchmista, Albrencht Achill ve Friedrich'tir.

Bir edebî metinde üslûbu şekillendiren unsurların seçimi, genel olarak o metnin türüne göre değişmektedir. Mandelreiss, bu propaganda şiirinde üslûbunu ve kullandığı retorik figürleri belirlerken bu hususu gözden uzak tutmamış ve şiirin amacına uygun retorik malzemenen azamî ölçüde yararlanma yoluna gitmiştir.

İnsanları tahrik ederek, onların arzulanan tepkiyi göstermelerini amaçlayan bir şiir türünde, diğer türlerden farkh olarak, şair hitap ettiği kitlenin önüne daha dinamik, daha samimi ve içten çıkmak durumundadır; onları telkin ettiği inanç doğrultusunda harekete geçirmek için, onlardan daha inançlı olduğu izlenimini vermesi gerekir, Bunun bir sonucu olarak dinleyici yahut okuyucu kitlesi ile içice olması, bu şür türünün belirgin bir özelliği olarak ortaya çıkıyor. Mandelreiss, dinleyicilerine hitap ederken sık sık "biz" (ir) demek suretiyle onlarla olan beraberliğini ifade etmektedir. Şiirin tamamında ise "bizler" (wir) i "onlar" (sie)ın karşı kutbu olarak işlemek suretiyle bir strateji geliştirmiştir. Şair "bizler" (= Hristiyanlar)- "onlar" (= Türkler = düşmanlar) kutuplaşmasından önemli bir tahrik unsuru olarak yararlanmıştır. Örneğin, ilk mısraını "si (= onlar, Türkler)" ile başlattığı ikinci kıtanın son mısraını da "wir" (= biz Hristiyanlar)" ile başlatmak suretiyle, sadece "ilk" ve "son" sözcükleriyle ifade edebileceğimiz "şeklî" bir zıtlığa değil, aynı zamanda bir karşıdaştırmaya da yer vererek Hristiyan âleminin bir an evvel toparlanması gerektiğini somut bir şekilde açıklamaya çalışıyor. Söz konusu kıtanın ilk ve son mısralarında şöyle sesleniyor şair:

Si haben ainen pund gemacht,
 (onlar büyük bir ordu kurmuşlar)
 (...)
 Wir möhtens auch ervin den I
 (Aynısını biz de yapalım)

Mandelreiss, burada "pund (yeni Alm. "Bund": birlik, ittifak)" ifade-siyle hitap ettiği insanların dikkatlerini Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad üzerine yürümek için 1455—1456 kışında Edirne'de topladığı büyük orduya ve oradaki hazırlıklara çekiyor¹². "Aynısını biz de yapalım" derken, bununla sadece Türklerin oluşturduğu güçbirliğini kastetmiyor. O, ima ettiği birliğin sahip olduğu tekniği ve teçhizatı (mit allem

12 J.W. Zinkdisen (a.e., s. 80), Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'un kuşatılmasından bu yana en fazla top ve diğer mühimmatı Belgrad seferi için burada topladığım söylüyor.

zeug wol besacht = her türlü araç gereç / silâhla teçhiz edilmiş) kendilerinde bir eksiklik olarak görüyor ve bu eksikliği dile getiriyor. Buna özeleştirici de diyebiliriz. Şair, bundan itici bir motif olarak yararlanıyor.

Mandelreiss, "biz" diye hitap ettiği kitleden zaman zaman ayrılarak önemli güç odaklarına, yani prenlere yönelir ve onlara resmî bir tavrıyla hitap eder (Apostrophe): "ir edlen fürsten (=siz asil prensler)". Fransa Kralı için "der kristenhait fürst (=Hristiyan âleminin prensi)", Burgünd Dükü için "hochgezalt (=pek asil)" ve diğerleri için de bunlara benzer hitap biçimlerini kullanmak suretiyle resmî tavrını ortaya koyuyor. Bu tavrın bir devamı olarak hiyerarşiye dikkat eder: Krallar, dukeler ve kontlar.

Şiirin asd konusunun ortaya konulduğu 6. kıtada istanbul kişileştiriliyor: "Costantinopel du edle stat... (=ey soylu şehir İstanbul)" diye başlayan kıta, "sen"H "ben"li bir hava içinde devam ediyor. Ondan önceki kıtada aynı tarzda Yunanistan'a hitap ediliyor. Burada Türkler tarafından "kirletildiği" (geschant), servetinin elinden alındığı ve evlatlarının katledildiği ifade edilen Yunanistan, retorik figürlerden kişileştirmenin (Personifikation) son derece canlı bir örneğini ortaya koyuyor.

Metnin tamamında tekrar tekrar iddia vâ temin edilen (Beteuerung) iki konu var. Bunlardan biri "Türk tehlikesinin" mutlak varlığı, diğeri ise, birlikte hareket edildiği takdirde bu tehlikenin kesinlikle bertaraf edilebileceğine olan inançtır. Şair, sözünü yönelttiği insanları bu iki konuya inandırmaya çalışıyor. Mandelreiss, daha 2. kıtada Türklerin askerî gücü hakkında bilgi veriyor ve takip eden mısralarda bu dinamik gücün er geç kendilerine kadar uzanabileceğini altını çizerek ifade ediyor. Bu iddiasını inandırıcı kılmak için, Kayser I I I . Friedrich'in konuyla ilgili mektubundan bir de abntı veriyor ("die Türken wellen sich meren! = Türkler yayılmak istiyorlar!")¹³. Görüşlerinin doğruluğunu vurgulamak için yemin etmekten kaçınmıyor. Örneğin, Fatih Sultan Mehmed hakkında bildiklerini anlatırken, sözlerine "gerçekten", "vallahı", "billahi" anlamına gelen "fürwar" sözcüğü ile başladığını görmekteyiz (bkz. 13:1).

Türk tehlikesini böylece anlattıktan sonra, sözü bu defa bütün Hristiyan âlemine yönelten şair, düşmanın maddî gücünün büyüklüğü¹⁴

13 Bundan böyle alıntılarda kıta ve mısra numaralarını, bu alıntıdaki gibi (8:5) vermeye çalışacağız. Burada 8 rakamı, kıta numarasını, 5 rakamı ise kıtanın mısra numarasını belirtmektedir.

14 Mandelreiss, 13. kıtada Fatih'e atfen çizdiği portre ile aslında Türklerin ürkütücü maddî gücüne de işaret ediyor.

karşısında korkmak yerine ("Da mit wil man un» alle erschrecken = bununla hepimizi korkutmak istiyorlar", 14:1) derlenip toparlanmak gerektiğine işaret ederek ("ach christenhait, lass dich erwecken= ey Hristiyanlar, uyanın artık!", 14:2), Türkleri efsanede geçen hasis ruhlu bir dev olan Goliath'a, Hristiyanları da -çocuk denecek yaşta olduğu halde- bu devin hakkından gelen Davud'a benzetiyor ve böylece onları cesaretlendirmeye çalışıyor ("gedenk an David, der was klain, / er warf Goliath zu dem helm ein= Davud'u hatırlayın; küçüktü, ama Goliath'ı fırlatıp perişan etmişti", 14:3-4). Şair aslında burada farkında olmayarak bir çelişkiye de düşmektedir. Hatırlanacağı gibi, şiirin girişinde (2. kıtada) dindaşlarına Türklerin maddî gücünden adetâ övgü ile söz etmişti. Orada, kazanmak için, maddî gücü vurguladığı halde, bu son benzetmesiyle tersini savunmakta, yani maddî gücü dışlamaktadır. Böyle bir çelişki, hiç kuşkusuz, şiirdeki hâkim eğilim doğrultusunda uyandırılmak istenen etkiye gölge düşürmektedir. Ne var ki, bundan sonraki kıtalarda Hristiyan prenslere seslenirken maddî gücü yeniden ön planda tutuyor. Böyle bir bocalama, yani umuma seslenirken başka türlü, prenslere seslenirken de başka türlü davranması, hitap ettiği insanlara göre üslûp değiştiriyor biçiminde açıklanabilse de tatmin edici görünmemektedir.

Şiirde en çok kullanılan retorik figür ünlemdir. Şiirin tamamının bir haykırıştan ibaret olduğu dikkate alındığında, bu figürün fazla kullanılma sebebi kendiliğinden anlaşılabilir oluyor. Ancak şair burada doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki türlü ünlem kullanmıştır. Mandelreiss, Türklere karşı düzenlenecek bir Haçlı seferinde bulunmasını kesinlikle istediği Hristiyan prenslerine doğrudan haykırmayı tercih etmiştir. Örneğin, Fransa Kralı VII. Karl'a "helft uns die Tlrken schaiden! = Türkleri buralardan söküp atmak konusunda bize yardım ediniz!" (16:5), Macar Kralı Lasla'ya "komt uns zehilf in unser not! == çaresiz halimizde yardıma koşunuz!" (17:4), Kurfürst Friedrich'e "nu tut dar zu mit ewer hand! = Bu işi bizzat kendi ellerinizle yapınız!" (22:3) ve Avusturya Dükü Albrecht'e "lat euch die Türken sein bekant = Türklere kendinizi gösteriniz" (23:4) diyerek doğrudan sesleniyor. Diğerlerine karşı ise, daha esnek ifadeler kullanmıştır. Bunlardan Dük Ludwig'e seslenişi bu esnekliği bariz bir şekilde açığa vurmaktadır:

Ir suit auch bei der raise sein,
wirt uns ain grosse steure!

(Sizin de bu sefere katdmanızı arzuluyoruz. Bu bizim için büyük bir destek olacaktır). (20:4—5)

Sonuç olarak diyebiliriz ki, bütün politik şiirlerde olduğu gibi, burada da siyasî bir fenomene edebî bir kılıf geçirilmek istenmiştir. Ancak konunun özelliğinden dolayı edebî biçimlenme olayı gerçek boyutlarda olamamıştır. Amaç, dinleyici yahut okuyucuyu tahrik etmek olduğuna göre, muhteva ile biçim arasındaki bağ gereğinden fazla dolaylı hale sokulmamıştır. Edebî biçimlenme minimum seviyede olmuş ve bu amaçla kullanılan retorik malzeme de (karşılaştırma, kişileştirme, benzetme vs.) insanların sadece kaba maddî idrakine hitap etmiştir.